

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงโครงสร้างและผู้กระทำการในการเกิดการเมืองแบบประชานิยมของไทย: ศึกษากรณีรัฐบาลพรรคไทยรักไทย งานวิจัยนี้เป็นกรณีวิเคราะห์ถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและผู้กระทำการ (Agency-Structure) ตั้งอยู่บนการหาสาเหตุในเชิงประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคมในด้านต่าง ๆ และบทบาทของผู้กระทำการที่ผลักดันให้เกิดการเมืองแบบประชานิยมของไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ (Interview) ควบคู่กันไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research)

ในการศึกษาจากเอกสาร ผู้วิจัยมุ่งเน้นรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสาร โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้น (Primary Data)

เป็นข้อมูลดิบหรือเป็นข้อมูลที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์ โดยที่ข้อมูลเหล่านั้นจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวความเคลื่อนไหวของสมาชิกพรรคไทยรักไทยและพรรคการเมืองต่าง ๆ ข่าวการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรคไทยรักไทย บทสัมภาษณ์ของสมาชิกพรรคไทยรักไทย บทสัมภาษณ์จากบุคคลต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาพาดพิงถึงพรรคไทยรักไทย บทความและบทวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารงาน การดำเนินงานของรัฐบาล โดยข้อมูลในส่วนนี้จะได้จาก การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม/ สัมมนา รายงานประจำปี รายงานการประเมินผลการดำเนินงานของรัฐบาล เป็นต้น

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นรอง (Secondary Data)

เป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว โดยจะทำการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีและแนวความคิด ผลการวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อมาแยกแยะประเด็นที่ต้องการศึกษาให้ชัดเจนตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลในส่วนนี้จะได้จากเอกสารตำรา บทความทางวิชาการ งานวิจัยของมหาวิทยาลัยอื่นและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษา

2. วิธีการสัมภาษณ์ (Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) และจากกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การรวบรวมข้อมูลจากวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview)

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐานการวิจัยโดยอาศัยผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ (Key-Informants) ทั้งนี้เพื่อต้องการนำคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์เนื้อหาในประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไรซึ่งในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ผู้ให้ข้อมูลอาจมาจากหลาย ๆ ฝ่าย อาทิเช่น อาจารย์/ นักวิชาการประจำภาควิชารัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ฯลฯ เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลนั้น ๆ

2.2 การรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion)

การเก็บข้อมูลด้วยวิธีนี้ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลเสริมในเอกสารขั้นต้นและขั้นรองได้ การจัดกลุ่มสนทนาจะทำให้ได้ข้อมูลที่รวบรวมจากประชาชนในกลุ่มอาชีพที่ต่างกัน โดยมีผู้ร่วมสนทนาดังกล่าว 3-5 คน สำหรับการค้นหาความเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการเกิดการเมืองแบบประชานิยมซึ่งกลุ่มสนทนาดังกล่าวอาจจะประกอบไปด้วย เกษตรกร, พนักงานทั้งภาครัฐและเอกชน, นิสิตนักศึกษา, ข้าราชการระดับท้องถิ่น, ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น

การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้เลือกการใช้การสัมภาษณ์แบบไม่ใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งวิธีการสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้เน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุดตามประเด็นการศึกษาที่ได้ตั้งไว้โดยแบบสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็นหลายชุดซึ่งแบ่งตามลักษณะของการประกอบอาชีพหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ

ช่วงเวลาของการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2549 คาดว่าจะแล้วเสร็จในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยประมาณระยะเวลาของการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 2 เดือน

สถานที่เก็บข้อมูล

สถานที่เก็บข้อมูลหรือแหล่งข้อมูลในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับบริบทเชิงโครงสร้างในด้านต่าง ๆ, การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลในยุคก่อนปี พ.ศ. 2544, การเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540, ผลกระทบที่เกิดจากวิกฤติเศรษฐกิจและการก่อกำเนิดของพรรคไทยรักไทย ฯลฯ โดยข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่มาจาก สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ บางเขน, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกริก ห้องสมุด

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นต้น ส่วนสถานที่เก็บข้อมูลประเภทที่สองนั้นเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเนื้อหาในการสัมภาษณ์นั้น จะมีหลายประเด็นแตกต่างกันไปตามอาชีพหรือความรับผิดชอบเพื่อให้ข้อมูลที่ได้นั้นครอบคลุมในประเด็นที่ต้องซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจจะมาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน, นักการเมืองซึ่งในประเภทที่สองนี้ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลเสียก่อน ก่อนที่ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลถึงประเด็นต่าง ๆ

การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากที่ได้ข้อมูลครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งจะตรวจสอบระหว่างข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองจากสภาพแวดล้อมทางด้านปัจจัยเชิงโครงสร้างในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจและการต่างประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2540 จนถึงปี พ.ศ. 2545 และบทบาทในการผลักดันให้เกิดนโยบายประชานิยมของผู้กระทำกรซึ่งได้แก่ พรรคไทยรักไทยนำโดยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรค ตามความเป็นจริงในมิติต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์การเมืองในลักษณะดังกล่าว ดังนั้น ลักษณะของการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักทฤษฎีจึงเน้นที่การวิเคราะห์และการตีความข้อมูลดังกล่าวเพื่อสร้างข้อสรุปเป็นสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักทฤษฎีในงานวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์และตีความข้อมูลประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้าง โดยการนำเอากรอบวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองมาวางและนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาทดสอบ โดยอธิบายรายละเอียดในลักษณะกระบวนการเพื่อเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ว่ามีความสอดคล้องหรือมีความขัดแย้งกันมากน้อยเพียงใด ในกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นจะได้สามารถปรับเปลี่ยนกรอบวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มีอยู่เดิม เพื่อให้สามารถอธิบายได้อย่างสอดคล้องกับปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ ขณะเดียวกันก็มีความสมเหตุสมผลในทางตรรกะวิทยาตามแนวปรัชญาสังขนิมการวิเคราะห์สาเหตุทางประวัติศาสตร์ในที่นี้ครอบคลุมถึงสาเหตุที่สะสมอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน, สาเหตุปัจจุบันที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น รวมถึงสาเหตุที่เป็นเงื่อนไขในการเกิดเหตุการณ์นั้นด้วย (อนุสรณ์ ลิ้มมณี, 2542, หน้า 48-49)